

גן על צמר גפן

בתוך : מושקים, יוסקים ושרולים, פרק תשיעי
מאת : יאנוש קורצ'אק, כתבים ג', עמ' 41
תרגם : אורי אורלב

קריאה: יונתן שלף

קהל יעד: גני ילדים וכיתות א'-ב'

<p>יונתן שלף קורא את הסיפור "גן על צמר גפן". לצפייה בסרטון ולהאזנה לסיפור הקליקו פעמיים על סמל הסרטון</p> 	<p>לקריאת הסיפור "גן על צמר גפן" הקליקו פעמיים על סמל התיקייה:</p>
---	---

✍️ הסיפור "גן על צמר גפן" עוסק בגידול זרעים בצלחת, גם כשאינן בחצר גינה.

נושאים אליהם ניתן לקשר את הסיפור:

- חשיבה יצרנית-מייקרת: ברוח הגן העתידי- כשילדים רוצים או חולמים על משהו - אפשר למצוא דרך להגשים את החלום. בדוגמה בסיפור זה - גינה אישית קטנה בצלחת, שבה כל ילד יכול לגדל לעצמו צמחים. ילדים יכולים לבחור מה לגדל, בתוך איזה מצע לגדל, באיזה כלים להשתמש - תכנון, פתרון בעיות, חשיבה יצירתית ויצרנית. (ד"ר אורנה דובדבני)
- לקראת ט"ו בשבט שמדברים על עצים וצמחים. (שרית עזרא)
- מתאים לכל נושא החקר, הגינון, צמיחה, הגילוי, מעקב בקיצור מדעים בגן. (אורלי שבח)
- מהו צמר גפן - צמח הכותנה, המשמש לכמה שימושים בין השאר ליצירת חוטי הכותנה. (אורלי שבח)
- פלאי הבריאה, יכול גם להתקשר לספורי הבריאה על היום השלישי, אז נברא העשב, הדשא והזרעים. (אורלי שבח)
- עונות השנה (ד"ר אורנה דובדבני)
- בשנת שמיטה: גידול על מצעים מנותקים, כלומר - בצלחות ובעציצים שאינם מחוברים לאדמה. אפשר להשתמש ברעיון גידול על צמר-גפן, על מילוי כריות, במצעים שקונים במשתלה. כמו כן אפשר להשריש ייחורים, כדי שיהיו צמחים לשנה שלאחרי השמיטה. (ד"ר אורנה דובדבני)

פעילויות

אפשר להנביט בגן סוגים שונים של זרעים וגם לשלוח הביתה משימה להנביט בבית ולעקוב כל אחד בביתו, בסוף להכין סלט או מרק מכל מה שצמח. (שרית עזרא)

להמחיש ולהפעיל את הילדים בעקבות הסיפור: כל ילד מחליט אלו זרעים רוצה לנסות להנביט מתוך מבחר - לא להחליט מראש עבור הילדים. ניתן להביא מהבית, מהמטבח הפרטי. (להציע מצע של חומר סינטטי דוגמת אקרילאן ולא צמר גפן). (אורלי שבח)

לגדל נבטי מאכל, נבטוטים בצלחת (צלחת אישית שכל ילד מקשט מסביב), למשל של זרעי מש, חמנית מתקשר לאורח חיים בריא! וכו' ולא סתם הנבטה של זרעים שאין בהם שימוש! ניתן לצאת מהנושא אל גינת הירק הגדולה. (אורלי שבח)

ניתן להנביט זרעי כותנה באביב ולגדל שיחי כותנה (מקסים!) (אורלי שבח)

בתחילת שנת הלימודים ניתן עדיין לאסוף זרעים מצמחי סוף הקיץ. אפשר להצטייד בכלי איסוף או במעטפות, לצאת לסיור איסוף ולסמן על כל כלי או מעטפת איסוף היכן צמחו הזרעים, ואם יודעים - לאיזה צמח הם שייכים. עם תחילת הגשמים תוכלו להנביט את הזרעים שאספתם - ממש כמו בסיפור. לאחר שהזרעים ינבטו תוכלו להעביר את הנבטים לגינת הגן או לעציצים, ושם להמשיך לעקוב אחר צמיחתם. (ד"ר אורנה דובדבני)

להתנסות בהנבטות, להכיר את הגרעינים השונים, החיים הטמונים בזרע, מצעי גידול שונים. (שושי זיסק)

ניסוי: מה ההבדל בין צמר-גפן לכותנה? קחו חופן צמר-גפן וחופן כותנה מהשדה. תנו לילדים למשש את שני החומרים, לחוש באצבעותיהם בהבדל במגע; התבוננו בחומרים מבעד למגדלות ומבעד למיקרוסקופ, הבחינו בסיבים; איפה יש זרעים? חפשו והוציאו אותם. מדוע לא נמצא זרעים בצמר-גפן?; קחו 2 כוסות מלאות מים עד כ-2/3 מגובהן. לכוס אחת הכניסו כדור צמר גפן, ולשניה - כדור כותנה גולמית מתוך הלקט. התבוננו בשתי הכוסות. מה קורה?

הסבר: סיבי הכותנה הגולמית מצופים בשעווה טבעית ששומרת עליהם. השעווה מגינה על הסיבים מפני הגשם, והם אינם סופגים מים. אם כן - כותנה גולמית לא סופגת את המים ולא שוקעת בהם. בתהליך ייצור צמר-גפן מסירים את שכבת השעווה מעל סיבי הכותנה. צמר-הגפן שאיבד את ההגנה שלו סופג את המים ושוקע. (ד"ר אורנה דובדבני)

עצות שימושיות

צמר גפן, שהוא חומר אורגני, מהווה מזון מצויין לפיטריות עובש, ולכן הוא מזדהם ונרקב בקלות. אפשר להנביט עליו זרעים, אבל חשוב לקחת בחשבון גידול קצר עד להעברה לאדמה. אפשר להנביט זרעים על "צמר" סינתטי, כמו מילוי של כריות (אורלון); אפשר להנביט את הזרעים בעציץ מלא בתערובת קרקע, על גבי מצע קוקוס אותו אפשר לרכוש במשתלה, או באדמה מהגינה. (ד"ר אורנה דובדבני)

⊗ האביב הוא עונה מתאימה להנבטות. זרעים שינבטו באביב יצמחו לשתילים, וכשמזג האוויר יתחמם הם יהיו מוכנים לשתילה בגינה. (ד"ר אורנה דובדבני)

⊗ גידול נבטים למאכל- זרעים שהנבטים שלהם טובים למאכל ניתן להנביט ללא מצע כלל. כך מתקבלים נבטים נקיים ומוכנים לאכילה. וכך מנביטים זרעים ללא מצע גידול: מכניסים זרעי מאש ("נבטים סיניים") לצנצנת ומשרים אותם במים למשך שעות אחדות. לאחר מכן מסננים את המים, ומחזירים את הזרעים לצנצנת, עם המים שנשארו עליהם. בכל יום מוציאים את הזרעים למסננת, שוטפים אותם תחת הברז, שוטפים את הצנצנת, ומחזירים את הזרעים לתוכה להמשך הגידול.

מומלץ להניח בזהירות מכסה על פתח הכלי. הפקידו שהמכסה לא יסגור לחלוטין את פתח הכלי ולא יאטום אותו. (ד"ר אורנה דובדבני)

⊗ הנבטת זרעי כותנה: הניחו הלקט כותנה בשל עם זרעים בקערית עם מים. הזרעים ינבטו ממש מתוך הכותנה, ואז תוכלו לפרק את ההלקט בעדינות, ולהעתיק את הנבטים לעציצים קטנים. (ד"ר אורנה דובדבני)

**תודה לשרית עזרא, לאורלי שבח, לשושי זיסק, לצילה חסון ולד"ר אורנה דובדבני.
רעיונות נוספים יתקבלו בברכה.**